

Simon de Bovoar, starost (prevedla Mirjana Vukmirović)

Beogradski Izdavačko-grafički zavod, Beograd 1986

Srbohrvatski prevod obsežnega dela francoske pisateljicé in filozofinje Simone de Beauvoir *La vieillesse* (starost) je verjetno nastal kot posledica zanimanja za probleme starih ljudi v zadnjem času. V Franciji je knjiga izšla leta 1970, torej 16 let pred srbohrvatskim prevodom. Avtorica, rojena l. 1900, jo je začela pisati na pragu svoje starosti, ko ji je bilo 60 let. V tem obdobju je starost še štela med tabujске teme. Obravnavanje tovrstnih del je ena od značilnosti Simone de Beauvoir: položaj žensk je opisala v delu *Drugi spol* (*Le deuxième sexe*), precej pred nastankom sodobnih feminističnih gibanj; smrt in umiranje je obravnavala v delu *Zelo lepa smrt* (*Une morte tres douce*), kjer opisuje umiranje svoje matere za rakom, in poslovilne obrede (*les ceremonies des adieux*), posvečene zadnjemu obdobju življenja J.P. Sartra.

Knjiga *Starost* ima dva dela. Prvi prikazuje "pogled od zunaj", to je družbeni odnos do starih ljudi, drugi del pa slika starost s perspektive starih ljudi, tako, kot jo doživljajo oni sami.

V prvem delu je avtorica zbrala bogato dokumentacijo o položaju starih v primitivnih družbah zgodovinskih družbah in sodobni družbi. Tam, kjer način proizvodnje komaj omogoča preživetje, je položaj starih težak. Ko se ne morejo več seliti z drugimi iz kraja v kraj ali jih ni mogoče prehraniti, jih na različne načine izločijo: zapustijo, ritualno ubijejo, izpostavijo in podobno. Simone de Beauvoir navaja iz antropoloških in etnoloških virov vrsto primerov za take običaje. Nekatere poznamo tudi iz književnosti (usoda starih Eskimov pri Jacku Londonu) in filma (*Balada o Narajami*). Ti običaji niso izraz krutosti, ampak življenjske nuje, potrebe po preživetju skupnosti v izredno neugodnih razmerah.

Kjer je boj za preživetje lažji, kjer način proizvodnje zahteva več znanja, kjer se razvijeta magija in religija, je vloga starih pomembnejša. Obvladajo večšine, ki jih je mogoče pridobiti le z dolgotrajno vajo, mlajšim posredujejo praktična znanja in izročilo svojega ljudstva, veliko vlogo imajo pri verskih kultih in ritualih. Preko spomina starih se prenaša kulturno izročilo in se krepi povezanost med člani skupnosti. V bolj razvitih družbah ugled starih spet pade, ko se zmanjša pomen magije in ko pisava nadomesti ustno izročilo.

Položaj starih je boljši, močnejši, v statičnih družbah, kjer je malo sprememb, npr. v predrevolucijski Kitajski. Manjšo vlogo pa imajo stari ljudje v obdobjih sprememb, ekspanzije, revolucije. Velik je tudi pomen lastnine, ki daje lastniku vpliv, moč in varnost, in to ne glede na starost. V razrednih družbah se prepletajo razredna in generacijska nasprotja. Položaj pripadnikov nižjega razreda je na starost bistveno drugačen kot položaj pripadnikov vladajočega razreda.

Tudi v današnji dobi hitrih sprememb čas starim ni naklonjen, zlasti ne tistim, ki si sredstva za življenje pridobijo z delom, fizičnim ali intelektualnim. Pomen pridobljenih izkušenj se zmanjšuje. Sodobni tehnokratizem meni, da se posameznikovo znanje in izkušnje z leti ne nabirajo, ampak propadajo. Starost pogosto pomeni dekvalfikacijo. Cenjene so vrednote, ki odlikujejo mladost.

Po mnenju Simone de Beauvoir je za praktični odnos "odraslih", to je ljudi srednjih let, do starih značilna dvojnost. Po eni strani se ravna po moralnih normah, ki zahtevajo spoštovanje starih ljudi, po drugi strani pa jih podcenjujejo in jih prepričujejo o njihovih pomanjkljivostih, da bi svoje posle čim prej prepustili mlajšim in se sprijaznili s pasivno vlogo.

Drugi del knjige se začneja z opisovanjem, kako posamezniki odkrivajo in doživljajo svoje staranje ter se z njim bolj ali manj sprijaznijo. Navaja vrsto citatov iz del književnikov in drugih znanih ljudi, našteva odgovore iz anket, opisuje pa tudi izkušnje svojih znancev in ne nazadnje svoje lastne. To poglavje bo posebno zanimivo za ljubitelje književnosti in umetnosti sploh, saj v njem najdemo žilave in aktivne starce, kot so Voltaire, Goethe, Hugo, Tolstoj, Gide in drugi, na drugi strani pa primere mučnega in samotnega staranja, ki ga ilustrirajo Swift, Chateaubriand Lamartine. Zdravje je za odnos do staranja oz. življenja v starosti bistvenega pomena, čeprav so navedeni tudi nasprotni primeri: pesnik Whitman in slikar Renoir.

Zelo zanimivo je poglavje, ki obravnava vprašanje časa. Z leti se bodočnost skrajšuje, čas teče vedno hitreje, medtem ko se otroku zdijo dolge ure. Ob tem avtorica navaja Ionescove spomine na osnovno šolo: "V četrh ure smo imeli dovolj časa, da smo se domislili igre, jo igrali, končali in začeli novo... Prihodnje leto pa je bilo samo beseda; zdelo se je tako daleč, da sem si ga le s težavo zamišljal."

V tem poglavju prikazuje tudi spreminjanje aktivnosti in sposobnosti starih ljudi in navaja ugotovitve sodobne znanosti ter primere umetnikov, znanstvenikov, politikov in drugih.

Posebno poglavje obravnava vsakdanje življenje starih ljudi. Današnja družba omogoča starim prosti čas šele takrat, ko jim odvzame materialne možnosti, da bi od njega lahko zares kaj imeli. Stari ljudje, ki ne morejo več opravljati svojih nekdanjih aktivnosti, se težko oprimejo novih. Stendhal je dejal, da lahko najdemo veselje le v tistih stvareh, v katerih smo uživali pred 30. letom starosti. Churchill, ki je bil dober amaterski slikar, pa je tožil, da je ob koncu življenja težko najti nove interese.

Velik pomen pripisuje avtorica navadam, ki dajejo občutek varnosti. Podobno vlogo imata posest in denar.

Knjigi so dodane priloge, to so teksti drugih avtorjev, ki obravnavajo stoletnike, skrb za stare ljudi, položaj starih delavcev v socialističnih deželah (tu je vključena tudi Jugoslavija, a so podatki seveda že stari) in nekaj statističnih podatkov o spolnosti starih ljudi.

Zaključek prinaša avtoričino priporočilo za življenje v starosti: "Edina rešitev je nadaljevati s prizadevanji za cilje, ki dajejo smisel našemu življenju: skrb za posameznike, skupnost, za "stvar", socialno ali politično, intelektualno, ustvarjal-

no delo. Vendar so te možnosti dane le peščici privilegiranih. Prepad med njimi in ogromno večino običajnih ljudi je na starost najgloblji. Zločin sodobne kapitalistične družbe je, da s svojo "politiko starosti" ustvarja mizerne razmere za večino starih ljudi. To je le posledica splošnih razmer. Zato rešitev ni v bolj velikodušni "politiki starosti, ampak v radikalni spremembi življenja."

Za takšno spremembo se je Simone de Beauvoir zavzemala vse do smrti, aprila 1986.

Dr. Andreja Kavar-Vidmar